

Yaffo
Jan. 1, 1995

1) Additional Cases in Israel - Ruth the Georgian

טיב קידושין

ש א ל ה

קידושין הנז' בר"ח תמוז העת"ר וקבלו עדותן
באותו יום וזהו נוסח עופם הגביות עדות :
אנן בי דינא דפעי"ק יפו ת"ו דחת"ל היות
אמו"ל איך באו לפנינו הר' גבריאל בן ר'
יחזק' אנוקשוילי והר' אהרן בן הרב ראובן
אליאשווילי והעידו לפנינו בתורת עדות נמורה
ואחרי האיום והגזום קמו על רגליהם והעידו
כאז"ל בפ"ע כי בהיותם יולאים בדרך יפו דרך
העגלות ההולכים לירושלים המוך לתחנת העגלות
ופגשו הר' אליאז' כיניאשווילי ואחיו חיים
כיניאשווילי ומשודכתו רות בת דוד סנדאשווילי
ואביה דוד הנז' וקרא לנו הר"ח אחי החתן
חיים הנז' ואמר לנו בואו להעיד כי אחי החתן
חיים חפץ לקדש את משודכתו רות ואמר בפנינו
חיים למשודכתו רות הנז' הנני חפץ לתת לך
קידושין למתן שהי' לי לאשה והוליה עלי מג'די
כסף מחיקו ונקן ביד רות משודכתו הנז' ובעודו
בידה אמר לה בזה הלשון הרי את מקודשת לי
במטבע זו כדת משה וישראל ולא הוליה ידו
מהוך ידה רק אחרי שגמר דברים אלו והיא
קבלה הכסף וראינו שלא השליכה אותו רק
נשאר בידה וכ"ז העידו לפנינו הר"ג והר"ח הנז'
כ"א בפ"ע וראינו שערותם היתה מכוננת וחקרנו
ודרשנו פעמים רבות ואיימנו וגזמנו עליהם
ואמרו כי הם מוכנים ליטבע על כל הנז"ל העידו
לפנינו אנן ב"ד דפעי"ק יפו ת"ו ולאות אמו"ל
ח"ש פעיה"ק יפו ת"ו יום ר"ח תמוז העת"ר
לפ"ג והשו"ב וקיים והי' לבאר כי העדים הנ"ל
הר"ג והר"ח הנז' העידו לפנינו כי המעשה
הנז' של הקידושין הי' ביום ד' אחר הלהרים ח'
לחודש סיון העת"ר והעידו בתוע"ג בפנינו
עכ"ל, וכאשר הראה לי אליאז' הנ"ל הגביות
עדות הנז' לא ראינו לאשרה ולקיימה יפן שהיא
נעשית שלא בפניה ורק כדי לאפרושי מאיסורא

מעשה שהי' כך הי'. האשה חוה כיניאשווילי
הגורז"ית נסעה לרוסיא בערי קאוקאזי
מקום מולדתה לרגלי שידוך הגון לבנה הנעיר
חיים כשבאה בעיר שאשאכערט נמרה על ידי
שטרלנים עם הבתולה רות בת דוד סנדאשווילי
ונתקשרה עם חיים בקשר של קיימא עש"י
מנהג גורז"ים אח"כ נסעו האשה חוה ורות
ואביה דוד יחד לעיה"ק יפו עמ"ג שיכנסו הזוג
בחוק כדת וכשבאו יחד כולם בשה יפו ת"ו
גמרו ביניהם שיסעו הכלה רות ואביה לעיה"ק
ירושלם לשני שבועות ואח"כ יחזרו ליפו ויכנסו
לחופה. יפן שאם החתן החזיקה לדוד אבי הכלה
לאיש שאינו עומד בדברו חשבה פן יבואו
ירושלימה ויקדמה אחר גילתה לבה לבנה הגדול
אליהו כיניאשווילי יעלה כי טרם יסעו ירושלימה
יקדש חיים אותה. שאל את פי אביה יהשיב לו
מדוע לא? בהיותם יולאים דרך העגלות ההולכים
ירושלים סמוך לכאן ישראל בהן קרא אליהו
לגבריאל ב"ר יחזק' אנוקשווילי ואהרן ב"ר
ראובן אליאשווילי ואמר להו הו עדי קידושין
כי אחי חיים חפץ לקדש את משודכתו רות הלכו
למקום מעשה הקידושין לראות ולהעיד על
הקידושין לאחד הקידושין נסעה המקודשת
ואביה ירושלימה כשעברו השני שבועות ולא חזרו
ליפו כפי המדובר שלח אליהו מכתב לדוד על
שם אחד מקרוביו בירושלים להזמין אותם לבוא
ליפו בהיות שכבר הכין את כל לרכי החופה
כשראה קרובו המכתב הודיע לאליהו כי דוד
משתדל לדרך את בתו רות לאיש אחר תיקף
הלך אליהו לחכמי הספרדים דשה בנקשה להודיע
לחור' אחינו הספרדים בעיה"ק ירושלים ת"ו
מענין הקידושין שהיג ביפו שלחו אחרי העדי

כתבנו להרה"ג מ"מ חכם באשי וראש"ל הי"ו
 ולמוזיקר הקונסול הדוסי שלא יניחו לרות להנשא
 לשום איש עד שיוציא לאור משפטה. וכיום ג'
 ט' לחדש תמוז העת"ר באו מירושלם איביה
 ומורשה מלדה ועמו שני עדים שלמה בן יעקב
 אליקאשווילי ומשה שליחשווילי המזימים לנבדריש
 אחד מעדי הקידושין. או באו לפני המורשה מלד
 רות ומורשה מלד חיים וחזרתי לקבל עדות
 מחדש בפני המורשים מהעדי קידושין ה"ט' בלירוף
 שני חכמים מחכמי אחיט הספרדים יחי' מקבלי
 עדות פעם ראשונה בחו"ד כד"ג ווסב"ז והי'
 עדותם מכוונים אח"כ קראנו את עדי הזמה
 בראשונה נכנס שלמה בן יעקב ה"ט' והגיד צהרות
 עדות איך שנבדריאל עמו הי' באותו יום בירושלים
 שאלנו ממנו באיזו שעה ולא ידע השעה חזרנו
 לשאל את קודם הנהגים או לאחר הנהגים
 התחיל לנגוס ולא הגיד דבר ברור ילא הוא
 ונכנס השני משה שליחשווילי והגיד כראשון כי
 באותו יום עמו הי' בירושלים ולא ידע השעה
 רק אמר סתם כי באותו יום ראה את גבריאל
 בירושלים ומחמת חסרון חקירת השעה לא
 בטלתי את עדי הזמה יען שעב"פ לפי דברי
 המזימן ראו אותו בירושלים לאחר שכבר עבר
 זמן הנסיעה במסילת הברזל ולגמלא פרחא לא
 חיישין כדנבאר בעוה"ת בספרי הנוכחי רק
 אח"כ שאלנו ממורשה של המקדש אם יש עדים
 אחרים היוזעים להעיד על הקידושין או הביא
 לפנינו עדים אחרים שהעידו על הקידושין בחו"ד
 כד"ג והעדים הללו הכחישו להעדי הזמה ועשו
 המזימן מיכחשים ועפ"י עדות הכת השני' על
 הקידושין ועל הזמה ועפ"י הטעמים הנמוקים
 כאשר אבאר בעוה"ת בספרי הנוכחי ילא פסק
 ממני כי רות חבורה לעלמא בלא ג"פ מחיים
 ואח"כ נסע אבי המקודשה לעיר פלונית אשר
 מחמת כבוד העיר וכבוד רבניה העלמתי את
 שמי להסתדל אלל אחדים מחו"ד בעזרת סרסורי
 עבירה שהעשו את הכ"ד פלונית ומרוב תמימותם
 האמינו להם ולא הגידו להם כי הקבלה עדות
 שהי' לפנינו בפני מורשים הי' ובחו"ד כד"ג
 ושקבלנו עדי הכחשה על הזמה ולכן חזרי
 וקבלנו עדי הזמה על נבדריאל וקבלו שלא בפני

אהרן עדות לפסול אותו ושלא בחו"ד ופסלוגם
 הכת השני' שנתקבל לפנינו מטעם נמלא אחד
 מהן קא"פ ובאמת כיון שיש הכחשה להמזימן
 ומעידים שראו לנבדריאל בשעת הקידושין הרי
 טוב אין מועיל שום הזמה בעולם אפי' ממאה
 מזימן דמרי כמאה וגם לא הי' תנאי הליירוף
 הכשרים עם הפסול (לדעתם) כאשר נבאר
 בעוה"ת הכל לאורך ולרוחב בספרי הנוכחי
 והכשרים לא נפסלו מטעם נמלא אחד מהן
 קא"פ אפי' לדעתם ומעשה שצן הלליח ועשו
 מעשה כ"ד להתיר לרות בלא ג"פ ושאתה על
 פיהם לאחד בלא ג"פ מחיים והשתא יורינו
 המורה לנדקה הא"ך נדייח להאי דינא אם
 להוליאה מזה ומזה בגע או אם הראשון יתן לה
 גט מותרת להשני או לא? ולהוליא לאור משפטה
 עלינו לבאר כל פרטי דינים הנוגעים לנידון
 דין מקורן ושרשן טעמן ומוקן ואלו הן הפרטים
 בדרך כלל: אם הקבלה עדות הראשון שהיתה
 שלא בפניהם ושלא בפני מורשיהם מהני צדיעבד
 או לא. אם הקבלה עדות שצפעט השני' שהיתה
 בפני מורשיהם כפניהם דמיא או לא? אם
 חיישין משום לאחזוקי דיבוריה וא"ך הדין צנידן
 דידן? אם עדי קידושין לריבין חו"ד גם מדרבנן.
 יאם אמרו על אחת מהן אפי' מהני. אם צעד
 הניחא איבא להכשירו משום חו"ת ואוקי אחזקתו?
 אם איבא חשש גם בהעדים שלא הוזמו מחמת
 עדות שצטלה מקתה בטלה כולה? אם קבלת
 עדות לפסול לעדות מהני ש א בפניהם? אם
 עדים לפסול לעדות צניק חו"ד ושאתה יכול
 להזימן? אם עפ"י הגביות עדות של הכ"ד
 המתירים (לדעתם) נעשים פסולים מדאורייתא
 או מדרבנן? ואם בפסול דרבנן אמרין נמלא
 אחד מהן קא"פ בטל כל העדות? אם צנידן
 דין היה תנאי הלטרפוח עדים הכשרים עם
 הפסולים לפסול ולעשות את הכשרים נטפלים
 להפסולים? אם קידושי רות שקידשה ע"י עלמה
 כ"ז שלא נבדקה אם היא בוגרת והשתא נמלאת
 בוגרת אם הוי קידושין? אם יש לסמוך לבטל
 קידושיה מחמת ההסכמות והחזרות? אם
 אטסה עפ"י הוראות כ"ד נקראת אטסה
 או לא?

יונה וצפרי הארץ (שס) כתב בשם שו"ת הרא"ם דאם קידש אחד בשונג שלא ידע מהסכמה קידושו קידושין ע"ש וא"כ בגד"ד שהמקדש והמקודשת שניהם ילידי רוסיא נינהו ופשוטים אשר אינם יודעים מתקנות החדשים של אחינו הספרדים כלל אין סהדי שלא ידעו כלל אם נמלא איזה תקנה שלא לקדש ערס הגייע עת הנשואין ובשונג הרי הקידושין קידושין שלישיה עפ"י מ"ש הכנה"ג (שס) בשם הר"מ מעראני דאין כונת המתקנים בכתב להפקיע קידושין המשודכת לו וזאת אם התקנה מפורש במשודכת ג"כ ע"ש. וכפי מ"ש הפרי הארץ מתקנת והסכמה זו לא נזכר שהתנה בפירוש גם בקידושין שפ"י שידוכין ואנחנו ראינו הרבה מאחינו הספרדים עושים מעשים להיפך שמקדש"י גם ערס הגייע עת כניסתן לחופה ואין פוגה פה ומלפנך, א"כ בנידון דידן שהקידושין נעשה בשדוכים כדכתבתי בראש הספר בסיפור המעשה לכן אין להפקיע הקידושין מחמת התקנה והסכמה זו רביעית הא הקידושין נעשה ב"פ ת"ו ופה לא נעשה מעולם שום תקנה והסכמה שלא לקדש ערס הגייע עת כניסתן לחופה וכ"ש להפקיע הקידושין שלא נעשה כלל ומ"ש המתירים דתושבי יפו נגזרים אחר תקנת והסכמה ירושלים כמי שכתב בספר שע"א לענין סאוניק ועירות הקרובים אליה לעג"ד דלא קרב זה א זה כלל דהא דכתבו דעירות הקרובים לכרך נידן ככרך איבא למימר דהיינו דוקא אם הם סמוכים כ"כ עד שגראין עמהם כגון שהיא יושבת בהר או אפי' אינם גראין עמה כגון שהם בעמק אבל סמוכים המה לכרך כגון שהמה בתוך מיל ולדעת הטור שכתב לענין קריאת מגילה בפי' הרפ"ה וז"ל : וכן הכפרים הסמוכים להט אפילו אין גראין עמהם כגון שהם בעמק או שגראין עמהם ואפי' אין סמוכים כגון שהיא בהר ובלבד שלא יהיו רחוקין יותר ממיל ע"ש. הרי ס"ל דאפילו גראין עמהם אין נידן ככרך ולא נגזרים אחרים רק אם אינם רחוקים יותר ממיל ועיין במג"א (שס) ועיין בתשובת אשך סי' נ"ט שכתב לענין שני בתי כנסיות דאיבא בעיר מחויבים בני אחת לקבל תקנת בני ציהכ"ג האחרת מאחר שהיא רובא שסמוכים זא"ז ודמי לכפר הסמוך לכרך בתוך אלפים אמה דנידוקין

שקפלו כולם יחד לאמר בפי"ט ונתן בידה. עד כאן הגיעו דברי העדים וחקרנו אותם לכ"א בפ"ט בחו"ד ובדיקות כד"ג עכ"ל חוכן הגביות עדות. ולאחר הגביות עדות הג"ל הולילו הבד"ל מקבלי עדות הנו' פסק דין שמאיר בן ישראל טאנורא שוילי מחויב להפריש את עגמו מאשתו רות והס הכריזו עליו שלא לזרף אותו לכל דבר שבקדושה כל זמן שלא ישמע לקולם אבל קולם הו' כקול קורא במדבר ועומד במרדו עדיין ואינם מופרשים ובפרטי הדמים של הגביות עדות הנו' אינני חלבים ענמי לזרר יען שלא הו' בפני. ועתה נבאר בעזה"י יתר הפרטים הטגעים לדין דידן.

פרה שרשה עיטר

בו יבואר אם יש לסמוך להקל להפקיע הקידושין מטעם הגדויים והחרמות והסכמות שהותרם והוסכם אצל אחינו הספרדים יצ"ו שלא לקדש שום בת ישראל טרם הגיע עת הנישואין כמו שהובא בפרי הארץ חאה"ע ח"ג סי' ב' וכו'

סעיף א'

והנה המתירים לרפו טניף להחירה להמקדש השני מעטס ההסכמה הקדומה בין אחינו הספרדים שלא לקדש שום בת ישראל טרם עת הנישואין והפקיעו הקידושין של הראשון מפני שעבר על הסכמה זו ללעג"ד שאין לסמוך ע"ז כלל להחיר איסור חמור אשר קשה לעולם יותר מדור המבול וכדמתרג' רב יוסף מולדן בנין מנשי חבריהון חובין על חובין מוסיפין כו' חדא שגם אפי' אם הותנה בהסכמה בפירוש להפקיע את הקידושין למי שעבר על הסכמה זו ג"כ אין לסמוך להקל ולהפקיע את הקידושין למעשה מחמת התקנה זו לבד כדכתבו הרבה גדולי הפוסקים ה"ה הרשב"א ומוהרש"ך ומהרי"ן ומהר"י זירב בשם הר"ד דוראן והריב"ש מהר"ט ומהר"ם אלשקר שנית הא כתב הכנה"ג באה"ע סי' כ"ח ס"ק ל"ח בשם תשובת הר"ש

אומה ככרך ע"ש. הרי מבואר דיותר מאלפים
 אמה רחוק זמ"ז אין סברה להטיל חיוב על
 הכפר התקנות של הכרך ע"ש. כ"ש אם הם
 עירות צפ"ע שאינם נגזרים אחר הכרך
 בתקנותיהם ואע"פ דיש לחלק ולומר דבנידון
 דהחרמות והסכמות העיקר תליא אם המתקנים
 והמסכימים והמחרימים הם גדולים כל כך
 עד שאין בכל עיירות הסמוכות לה גדול
 כמותו ממילא הם נגזרים אחר התקנות של
 היותר גדול מטעם שגם הגדול והמנהיג שלה
 כפוף הוא להגדול של הכרך הגדול ממנו ממילא
 כל העיר נגרר אחרי התק' של הכרך שנתקן עפ"י
 ב"ד הגדול שלה וא"כ אפשר דהמתקני הראשונים
 ג. קט או בירושלם היו גדולים כ"כ אשר כל
 עירות הא"י היו כפופים תחתיהם הן לענין
 הסכמות והן לענין הפקעה והוא מטעם
 הפקר ב"ד הפקר כיון דלא הי' יותר גדולים
 וממילא גם יפו שמה היתה בכלל התקנה אך
 מ"מ אין כאן הפקעה מחמת התקנה והסכמה
 מנאזני ירושלים ת"ו מט"א חדא דבש' התקנה לא
 הי' ביפו עדיין שום ישוב אפי' מאחיזי הספרדים
 דהא בפרי הארץ כתב דתקנה קדומה היא
 הרי גם בימיו הי' התקנה קדומה מנאזני
 הדורות שלפניו ומשעת כתיבת המחבר פרי
 הארץ ע"ע עתה כבר עברו למעלה ממאה
 ושבע וששים שנים והישוב שביפו עלה לערך
 שמונים שנה מיום התחלת התפתחות הישוב
 מאחיזי הספרדים כי קהלות הספרדים מירוש'
 עני' הסכמה ביניהם כי מי שולא מירושלים
 לדור ביפו עליו לשלם קנס להקהלה למען
 שיתרבה הישוב שבירושלים ולערך משמונים
 שנים הי' חילוי אחרים לקבל עליהם לשלם הקנס
 ולדור ביפו ומאז התחיל הישוב שביפו להתפתחות
 הרי בשעה שהמתקנים עשו התקנה וכל ימי
 חי' הם לא הי' שום ישוב ביפו ולא הי' יכול
 אז לחיל התקנה על העיר יפו א"כ גם לאח"כ
 שנתרבה צ"ה הישוב ונעשה עיר יפו מושב
 צבוב ה' שהי' ורבו אוכלסיה אינו חל על
 הירביה מושב הסכמה והתקנה יען שעתהלה
 לא תקף על דעת תושבי יפו ואעפ"י דאיכא
 פוסקים דס"ל לענין או"ה דבעיר חדשה
 אין צול התורות וגרועה היא מעיר ישנה
 אשר נהגה לה חל עלי' שום תקנה שוב אינו
 חל עליה כלל משא"כ בעיר חדשה הא טמנין

עלי' תומרה שכל העירות הן מהרחוקים והן
 מהקרובים אמנם מגמר' דב"מ (פ"ג:) מוכח
 דאינו כן דאיחא (שם): ולמיחוי היכי נהיגי
 בעיר חדשה (ופריך) וכיחוי מהיכא קא אתו
 (ומשני) צניקוטאי ע"ש. וכתב (שם) השעה
 מקובלת וז"ל: לענין פסק בני העיר שנתישבו
 מחדש קובעים מנהגותם ומנהגות העיר שילאו
 משם ואי לקוטאי נינהו הולכין אחר מנהג
 העיר החשובה הקרובה להם לא רלו אינם יכולים
 לכוף זה את זה אלא הולכין על דין תורה
 עכ"ל. וכן כיון דרוב יושביה אינם מבני
 ירושלם אשר עליהם חלו ההסכמה א"כ גם
 המיעוט שבני ירושלים המה נתבטלו ברובם כי
 המיעוט נגרר אחר הרוב בכל מקום ואעפ"י דאיכא
 לחלק בין או"ה לדיני ממונות ועוד אפי' אם נימא
 לענין החרם שהחרימו מי שיקדש אשה קודם
 הגיע עת הנשואין שאני דהא הכתפיה דגברא
 מונח החרם וחל עליו בכל מקום שהוא כמו
 שכתבו הפוסקים לענין חרם ר"ג שלא לישא
 אשה על אשתו אפי' אם ישב בעיר שרובה
 לא קבלו עליהם חר"ג. מ"מ הא תינח לענין
 איסור לאפוקי בענין הפקעת ממונא למי שיעבור
 על הסכמה א"א שיפקע הקידושין יען שדעתן
 של המסכימים לא הי' אז גם על תושבי יפו
 ת"ו הלכך אין הקידושין של תושבי יפו ת"ו
 מופקעים מחמת התקנה הקדומה עם קידשו
 קודם הגיע עת הנשואים. ועוד הא כתב הפרי
 הארץ (שם) דהתקנה והסכמה הקדומה הי' רק
 שלא לקדש שום בת ישראל עת הנשואין
 בתוך החומה של עיה"ק ירושלם זולת בשמעון
 הלדיק שהוא חוץ לתחום של עיה"ק ירושלים
 אינו חל התקנה והסכמה ע"ש. וכיון שאפילו
 בשמעון הלדיק שקרובה לירושלים הוליאו מכלל
 התקנה כ"ש עיר יפו ת"ו שרחוקה הרבה
 מירושלים דלא נכנס בכלל התקנה והסכמה דאם
 איחא דדעת המתקנים על כל ארץ ישראל
 א"כ מה ראו להוליא מכללם בשמעון הלדיק
 יותר מכל עיירות ארץ ישראל אלא ודאי דכונת
 המתקנים והמסכימים לא הי' רק על עיה"ק
 ירושלים ת"ו לבדה משום איזה מעשה שהי'
 בזמנם בעיה"ק ירושלם או משום שמה בזמנם
 לא הי' ישוב בארץ ישראל זולת בעיה"ק ירושלם
 וא"כ כיון דעיקר תקנתם לא היתה רק על
 עיה"ק ירושלים לבד ולאחר שנתרחב הישוב גם

בשאר עירות ארץ ישראל לא חרשו תקנה
 חדשה על כל העירות והמהקנים הראשונים
 כבר הלכו לעולמם אשר בכפיפות שלהם לא
 עבר עליהם ממילא נשאר שאר העירות להתנהג
 רק כדן תורה. ועוד כיון דהמקדש והמקודשת
 שניהם גורזים המה אשר זה מקרוב התחילו
 לבא ממדינת רוסיא מערי קאווקאזי להאחו
 צעה"ק וצ"ה התאחו הרצה מהם צעיר הקדש
 ירושלים ונעשו קהלה גדולה ויש להם בתי
 כנכיות צפ"ע וכל לרכי קהלה צפ"ע ואינם
 כפופים לקהלת אחינו הספרדים ואינם נגררים
 אחרי הסכמותיהם ותקנותיהם כלל: דינם כמו
 קהלת האשכנזים שהם קהלה צפ"ע ואינם
 נגררים אחרי תקנת אחינו הספרדים והלכך
 אין לנו להפקיע הקידושין שנעשה בין שני גורזים
 אעפ"י שלא נעשה עפ"י תקנת הספרדים י"ו
 יען דהגורזים בקאווקאזי מקום מולדתם כוהנים
 לקדש אפילו ערס הגיע תר הכנסתן לחופה
 כידוע.

קונטרס דין ומשפט

משפטי עוזיאל חלק ב סימן נה

במורת תלתא בי דינא כחדא הוינא פעה"ק יפו תר"ב ואתא
 לקדמנא בן ציון וכו' כהן וטען בפנינו ובפני העלמה
 ציונה בת וכו', בזה"ל: ביום ה' בשבת שמנה ועשרים יום
 לחדש אדר שנה זו (תרע"ד) הלכתי אל בית התוסרת, וקראתי
 אלי אל פתח החצר את הבתולה ציונה ובצאתה אלי נתתי
 בידה מעטפת נייר ובתוכה איוו סוכריות ומטבע של רביע
 מגירי, ובשעת נתינה בידה אמרתי לה הדברים האלה: הרי
 את מקדשת לי בכסף כדת משה וישראל, ובאותו מעמד נמצאו
 שני העדים מנשה ויצחק שהיו עומדים נגדנו האחד ממולנו
 ממש, והשני רחוק ממנו קצת אצל החלון שמצדנו והם ראו
 ושמעו את מעשה הקידושין כנ"ל.

הבתולה ציונה הנ"ל בשומעה את הרברים האלה צעקה
 במר נפש ואמרה: שקר טוען! כי אמנם הוא
 קראני אל פתח החצר ובקשני שאקח מידו הסוכריות ואחרי
 שהפציר בילקחתים מידו אבל לא שמעתי מפיו שום דבור של
 קדושין ולא ראיתי שום עד או עדים שנמצאו באותו מעמד.
 ע"כ דברי הבע"ד.

העדאת העדים שנתקבלו בפנינו יום ג' לס' ויקרא
ד' ניסן תרע"ד

בן ביום בא לפנינו העד מנשה (והוא איש ירוד ושפל חזהו
 מגולה והולך יחף וקבצן החזור על הפתחים) ואחרי האיום
 והגיוום כדמ"ל עמד על רגליו, ועל יהדותו וע"ן אמר דברים
 האלה: בשבוע העבר הייתי עובר ברחוב וראיתי את שני

הצעירים האלה (ורמז באצבעו על ציון וציונה הנ"ל) מדברים
 ביניהם ורחוק מהם קצת היה עומד צעיר אחד כבן י"ג או
 י"ד שנהותיכף הפך את פניו ציון הנ"ל לצדנו, ואמר: שמעו,
 ואני אמרתי לו: מה נשמע? ובעודי מדבר אתו ראיתי שנתן
 ליד הבתולה תכריך נייר אחד ואמר לה, הרי אינתי מקודשת.
 לי בהאדא למלאבס ולפי וואצטו וואכדאתו מן ידהו ודכלאת.
 תרחאק ללבי. שתרגומו הוא: הרי את מקדשת לי בזה הסוכריות.
 ומה שבתוכו, ולקחתו מידו ונכנסה לבית כשהיא צוחקת.

ואנן בי דינא דרשנו מהעד הנ"ל שיבאר לנו את יום
 השבוע החדש והשעה שבו היתה עובדא זאת, והשיב:
 אינני יודע לא את יום השבוע והחדש והשעה אלא אני משער
 שעובדא זאת היתה בשעה או שתיים לפני הצהריים, הבתולה
 הנזכרת הכחישה את העד הזה, וכה אמרה לו: שקר אתה
 מעיד! כי ציון הנ"ל לא הגיד לי כלום בשעת הנתינה וגם
 אותך לא ראיתי באותו מעמד, כן לא ראיתי ולא הרגשתי
 שהיה הצעיר שאתה אומר עליו בצדנו.

בראותנו את ההכחשה שיש בין הטוען והעד בלשון הקדושין
 דרשנו מהטוען הנ"ל שישוב ויגיד לפנינו את
 הדברים אשר דבר לה בשעת נתינה, ועוד פעם חזר והגיד
 אותם הדברים, איך שאמר לה: הרי את מקדשת לי בכסף כדת
 משה וישראל.

העד השני יצחק .... צעיר בן י"ד שנה, ילד ריק ופוחז והולך
 ואינו יודע כלום בעניני העולם, ואחר האיום וכו' כנהוג
 עמד על רגליו והגיד הדברים האלה:

ד. פסולים לעדות מפני שפלותם.

בש"ע ח"מ (סימן ל"ד סעיף י"ח) פסק מרן ז"ל: הבורחים פסולים לעדות מדבריהם, והם האנשים שהולכים ואוכלים בשוק בפני כל העם, וכגון אלו שהולכים ערומים בשוק בעת שהם עסוקים במלאכה מנוולת וכיוצא באלו שאין מקפידים על הבושת שכל אלו חשובים ככלב ואין מקפידים על עדות שקר. ע"כ. ובאה"ע (סימן מ"ב סעיף ה') פסק מרן ז"ל: המקדש וכו' בפסולי עדות דרבנן או בעדים שהם ספק פסולי תורה אם רוצה לכנוס חוזר ומקדש בעדים כשרים ואם לא רצה לכנוס צריכה גט מספק, ואפילו כפרה האשה ואמרה לא קדשתי כופין אותו ליתן גט וכו', ולפי זה גם הפסולים לעדות מחמת שפלותם כיון שאינם אלא פסולים מדבריהם חיישינן לעדותיהו להצריכה גט.

ברם חוינא להגרעקא ז"ל בתשובה סימן ק' בדיה תו נ"ל, דחדית לן דפסולי עדות מדבריהם שפסוליהו משום דחשודים לשקר חשיבי כספק פסולי עדות דאורייתא ומוקמינן לה לאתתא בחוקת פנויה.

איברא דחזיתיה להרב ישמח לב גאגין בח' אה"ע סימן י"א דף כ"ד ע"א דאייתי לן דיעות הרבה מרבוותא דס"ל דהאידינא אין נוהגים כן לפסול העדים שאינם בדרך ארץ, אבל לעומת זה חוינא להרב בספר כרך של רומי סימן כ"ד דף ק"ד דסמך על היתר זה לצרפו עם הסעיפים האחרים שהיו בנדונו, וז"ל: העד הב' הוא איש ידוע שאינו נוהג בדרך ארץ והולך תמיד בגדיו פרומים וכל החזה שלו ערום ואינו מקפיד על הבשת, והוא ממש כאשר בירר יפה רבינו מהר"י בן מיגאש בסימן קנ"ט דהיינו איש פחות וירוד מאכילה בשוק, אין עדותו מקובלת, ע"כ. והוא פסק הרמב"ם וכו' דנראה דהלכה היא לכל עת ולכל זמן, וכמו שבאמת כן פסק רמ"א בתשו' סימן י"ב, וכן כתב רש"ל, והרדב"ז בחדשות סימן ש"ב כ' וז"ל: דאפילו היה לשון הקידושין כראוי הרי פסולי עדות שאינם לא במקרא ולא בדרך ארץ וכו' וסיים דכן לענין קדושין, וגם הרב שביתת יו"ט דף מ"ז הביא כת הסוברים דמקדש לפני ע"ה אינן קידושין, הרי לך מערכה גדולה של גדולי הפוסקים דס"ל לפסול עדות זאת.

ולולא דמסתפינא הייתי אומר דיתר בזה"ז שנתרבה ההידור והסלטול אם ראינו אנשים כאלה שאינם מקפידים בכך הרי הם כלא חשיבי ועדותיהו לאו עדות היא דעבדי דמשקרי, ואפילו לענין קדושין צריך היה לנהוג כן, דאי לא תימא הכי לא הנחת בת לאברהם אבינו וכל ריק ופתחו הגותן

בשבוע לפני השבת מצא אותי ציץ הג"ל ונתן לי בישליק אחד, ולהתימני הזקן ג' בשליקים והוביל אותנו אתו אל הרחוב שגרה בו החופרת ושם הסמין אותנו, ושוב קרא את העלסה הזאת אל פתח החצר ורמז לנו לצאת ממחבואינו, ואנו עשינו כדבריו ועמדנו נגרם, זה רחוק מזה קצת, וראינו כי הוציא בידו נייר אחד, והושיט לבתולה הזאת, היא טרבה לקחת ממנו והוא תחב לתוך ידה את הנייר הג"ל והגיד לה איזה דברים בשעת נתינתו, אני איני זוכר את הדברים אשר דבר לה, ורק מה שאני זוכר בבירור שתי התיבות האלה „קדושין בישראל“, העד התימני ענה אמן אחר דבריו אבל אני לא עניתי אמן. אלה הם דברי העד סמש.

חקרנו ממנו אם הוא יודע את יום השבוע והחודש, והוא השיב: אינני יודע את החודש ולא בכמה בחודש אבל אני יודע שזה היה בשבוע שעבר לפני שבת זו ואיני זוכר אם היה ביום הראשון או ביום השני, כן חקרנו ממנו אם יודע הוא מה בתוך הנייר הזה, והשיב: לא ידעתי מה היה בתוכו. שאלנו אותו עוד: אם זוכר הוא לכהפ"ח אם הדברים שדבר המקדש היו בעברית או בערבית, והשיב: ודאי בעברית, כיצד, בערבית עושין קדושין? ע"כ דברי העד השני.

הבתולה הג"ל עמדה והכחישה גם את העד השני ואמרה: לא ראיתי אותך ולא את הזקן התימני, ולא שמעתי שום דבר של קדושין.

עד כאן עצם העובדא והעדאת העדים, והשאלה לפנינו היא: אם יש בזה לחוש להקדושין האלו להצריכה גט ממנו או לא, ונברר ההלכה בעזרת החונן לאדם דעה.

נזאת תשובתי: באמת צר מאד לראות הפקרות גדולה כזאת לקדש בת ישראל בערטה ובמרמה ברחוב, שהוא דרך מנוולים ופריצים, וזה מחלל ח"ו כבוד עמנו ותורתנו, וכנגון דא חובתנו לגדוד הפרצה, שלא יהיו דיני תוה"ק אשר כל דרכיה דרכי נועם למצודה בידי מנוולים לצוד בחרטום בנות ישראל תמימות וכשרות, להתעלל בהם לבזותם ולענגם, ולזאת שמתו לבי ומעייני בעז"ה להוציא לאור את משפט הבתולה העשוקה הזאת, אשר סבבה בכחש ובזדון, לברר די"ו אליבא דהלכתא, ולפע"ד אחרי ההתבוננות בספרי הפוס' רוא"ה שסימיהם אנו שותים וכו' כי קדושין אלה אין בהם סמש, והבתולה הזאת פתרת להנשא לכל גבר די תיציבין ואינה צריכה גט כלל. מטעמי תרוצי אשר יתבררו בזה בעזה"ת.

א). מצד המקדש עצמו. שעבר על החרם וכיון דאיסור החרם רביע עליה לא אהני מעשיו, דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, ואפילו באיסור שבועה ס"ל לכמה מרבוותא דאייתו להאי מילתא דאי עביד לא מהני וכמ"ש בפרי הארץ שם בדף כ"ז ע"א, וז"ל: עור יש צד קולא קצת מצד המקדש, אעפ"י שאינו כראי בעצמו, מצד סברת קצת הסוברים דאדם שנשבע שלא לעשות שום דבר ועשהו לא מהני, דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אעל"ם. ומעתה אף אנו נאמר, שכיון שהמקדש היה אסור עליו לעשות כן מצד החרם אעל"ם. הן אמת שכל הפוסקים בענין הפקעת הקידושין מטעם החרם נראה שהם חולקים בזה וכו', אבל מ"מ יש כבר מי שסובר כן כדכתיבנא וכו', עכ"ל.

ב). מצד העדים. דכיון שעברו על החרם נפסלו לעדות, וכדפסק מרן ז"ל בחו"מ סימן ל"ד והריב"ש בסימן רס"ו דהעובר על איסור חרם פסול לעדות, ואע"ג דאיכא למימר דאין העדים נפסלים למפרע, ואיכא קדושין אלה שבאו להעיד עליהם השתא הוי קידושי מעליא, מ"מ דין זה במחלוקת הוא שנוי, ומידי פלוגתא לא נפקא.

ג. מצד הכסף. דכיון דאפקעינהו רבנן לקידושין מיניה, ע"י שהפקירו את כספו, נמצא שלא נתן לה כלום לקידושיה ואין אשה מתקדשת באמירה בעלמא. ועיין למרן החביב בס' עדות ביעקב סי' י"ז דצדד להקל ולבטל הקידושין מטעם זה. ובספר ישמח לב דף ל"ח ע"ג אייתי לן דברי העדות ביעקב הג"ל, ומ"ש מרן מהריט"א דהסכים אף הוא להקל מטעם זה אלא שלמעשה חשש להחמיר משום דהוי ס"ס דפלוגתא, ועוד אייתי לן מ"ש ג' הרבנים תקיפי ארעא דישראל בי דינא רבא דעיק"ת ירושת"ו הוב"ד בס' גדיב לב דסניף זה הוא חשוב ואחריהם עלה בהסכמה מרן זקני הראש"ל המלך דוד ז"ל. ומסקנת דבריהם היתה דכל דאיכא להיתירא צד אחר מצטרף צד זה להתיר ולבטל הקידושין. ואם כן בנד"ד שישנן עור ריעותות אחרות טובא מצטרפת ריעותא זו לבטל עדות זו ולהתיר עלובה זאת לעלמא.

עיניו בבת ישראל בנקל ימצא לו אנשים כאלה אשר בעד נזיד עדשים ילכו אתו ויעידו ככל אשר יבקש מהם, ומי מבנות ישראל תוכל להמלט ממקרים כאלה, כי מה תעשה כאשר יתחבו בידיה איזה דבר לשם קידושין בפני פרחים כאלה המוכנים לפורענות. ואולם אעפ"י שלהלכה אני סובר כן, למעשה ודאי שלא נוכל לסמוך על דעתינו ולהכריע בדבר שרבותינו הראשונים נחלקו בה.

ואולם אכתי יש מקום להחזיק בהיתר זה בנד"ד דכיון שהוא דין מרומה, ואיכא הרבה הוכחות ואומדנות לומר שאין בפיהם נכונה, שאין דרכם של בני אדם לקדש בשוק ושלא מדעת קרוביה, ושלא בעשרה, והיא צועקת ומכחשת את הכל לפנינו. וגם העדים עצמם מכחישים זאיז בלשון הקידושין ומוכחשים מדברי המקדש עצמו, ובכגור"ז אומר אני דכר"ע מודו שעדותן. בטלה, והרי זה דומה למה שכתב רמ"א סימן י"ב, והובאו דבריו בתשו' רעק"א ז"ל שם בד"ה מ"ש מר עי"ש, ומכל זה יוצא דסניף זה הוי צד גדול להצטרף עם כל שאר טעמי ההיתר להתיר עשוקה זאת לעלמא, בלא גט, ולא יחרוך רמיה צידו.

י. ביטול עדות הקדושין במטום שיש הסכמה וחרם.

בספר פרי הארץ (אחד מגדולי רבני הספרדים) בעיקר"ת ירושת"ו) בח"ג דף כ"ז ע"ג אייתי לן תקנת חכמי ורבני עיקר"ת ירושת"ו, וז"ל: כי נודע לנו כל הדברים פעה"ק ירושת"ו אשר הסכמה קדומה בינינו בחרמות ונדויים ובכל תוקף מקדושים אשר בארץ המה ג"ע שלא לקדש שום בת ישראל טרם עת הנשואין בתוך תחומה של עיר זולתי חוץ לתחום, וכל העובר לקדש בקרב הארץ הרי הקידושין ההם מופקעים ועומדים, ואפילו שיהיה במאה עדים אפקעינהו רבנן לקדושין מיניה והרי הוא נלכד ברשת הנח"ש והסכמת זאת נהוגה בינינו עד יבוא מורה צדק, וכן אנו נוהגין לענין מעשה וכו'. עי"ש. וכבר ידוע דיפו בתר ירושת"ו גירא לכל דבר, וזה זמן לא כביר מאז שבתי בעה"ק יפו ת"ו פרסמנו איסור זה בהצטרפות הרב הגה"ג מהרא"י קוק יצ"ו ראב"ד דפעיה"ק ואגפיה, ואני הדל הודעתי ופרסמתי ד"ז בבתה"כ פעם ושתים בדרשותי באופן שנתפרסם איסור זה לכל, שכל העובר ע"ז לקדש שלא בעשרה ושלא בשעת חופה וברשות בית דין הרי הוא והעדים נכשלים באיסור החרם ונח"ש כרוך על נפשותם.

ואם כן יש מקום לומר שקידושין אשר נעשו מאז התפרסם חרם זה בטלים מתלתא טעמי:

יא. אסור להחמיר ולהצריך גט במקום ששורת הדין מתירה בלא גט.

מֵרֶן הַבִּי סִמֵּן מִיָּב כְּתָב וּזְל: וְאִין רְאוּי לְהַחֲמִיר בְּזֶה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִהְיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַחֲשׁוּבִים מִדְּרָךְ כֶּף רֶגֶל לְבָנֵי פְרִיצֵי עַמָּנוּ, וְכַמִּישׁ הִרְשָׁבִיא זְל בְּתִשׁוּי עַל תְּלִמִיד אַחַד שֶׁרָצָה לְהַחֲמִיר בְּכִיּוּצָא בְּזֶה, וְכַעַס עָלָיו, וְכַתָּב שֶׁהוּא רָעָה חוֹלָה שִׁיתְעַלֵּל פְּרִיץ אַחַר עַל אַחַת מִבְּנֵי הַחֲשׁוּבִים כְּדֵי לְהוֹצִיא מִמּוֹן מִידָה וְכוּ, וְאִם מִפְּנֵי הַחֲמוּרָא, חֲמוּרָא דְאִתִּי לִידֵי קוּלָא הִיא לְעַנִּין אִם יִקְדָּשְׁנָה אַחֲרַי, אוֹ אִם יִקְדָּשׁ זֶה אַחֲוֹתָהּ וְשֵׁם בְּסִמּוֹךְ הִבִּיא תְּשׁוּבָה אַחֲרַת שְׁכַתָּב וּזְל: וְטוֹב בְּעֵינֵי שֶׁלֹּא לְהַחֲמִיר לְהַצְרִיכָה גֵט לְחֲמוּרָא פֶּן יִתֵּן הַמִּקְדָּשׁ כְּתָף סוֹרְדָתָה כְּדֵי לְעַגְנָה אוֹ יִרְחִיק גֵּרֻד וְנִמְצָאָת זֹאת הָעֲלוּבָה כֹּל יָמֶיהָ עֲגוּנָה, וְהִכִּי חֲזִינָא לְהַגְאֹן מִהֲרַדִּיק בְּתִשׁוּי שְׁבִטֵי כֶּרֶךְ שֶׁל רוּמֵי סִמֵּן כִּיד, דְּאִיתִי לֶן תִּשׁוּי רִשְׁלֵי סִמֵּן כִּיה, דְּכַתָּב: וְכִיּוֹן דְּהֵאֵי אִיתְתָּא שְׂרִיא בְּלֹא גֵט הַמַּחֲמִיר בְּגֵט עוֹנֵי יִשָּׂא, שְׁפוּסְלָה מִן הַכְּהוּנָה, וְכֵן בְּקוֹדֶשׁ חֲזִיתִיה לְמֶרֶן מִלְכָּא הֲרֵאשִׁיל זְל בְּנִדְרֵי חִיב בְּאֵהֶע סִי כִיד דְּכַתָּב: וְכַגִּרֵּד מְצוּה לְפָרְסֵם וְיֵשׁ בְּהִיתֵר זֶה קִידוּשׁ שֵׁם שְׁמִים, כְּמִישׁ מִהֲרַשְׁדִּים וְהַמְבִּירִים חִיג סִי תִיל וְמִהֲרִים אֲלֵשִׁיךְ סִי מִי וְמִהֲרִימִים סוּסִי מִיג לְשַׁבֵּר מִלְתַּעֲוֹת עוֹל, וְעֵינֵי רִשְׁעִים תְּכַלִּינָה הַנּוֹתָנִים עֵינֵיהֶם בְּבָנוֹת יִשְׂרָאֵל וְפּוֹרְשִׁים רִשְׁתָּ וְאוֹן לְרַגְלָם, וְלֹא תַעֲשִׂינָה יְדֵיהֶם תּוֹשִׁיָה, בְּאוֹפֵן שֶׁמֶכֶל הָאֲמוֹר יוֹצֵא שְׂאִין לְהַחֲמִיר לְהַצְרִיכָה, גֵּט בְּמַקּוֹם שֶׁשּׁוֹרֵת הִדִּיז נִתְּנָה לְפִיטְרָה מִתְּלַתָּא מִסְּמִי: א. מִשּׁוּם עֲגוּנָא דִידָה, שְׁמָא יִתֵּן כְּתָף סוֹרְדָתָה. ב. מִשּׁוּם גֵּרֻד וְסִיג לְשַׁבֵּר מִלְתַּעֲוֹת עוֹל. ג. כְּדֵי שֶׁלֹּא לְפּוּסְלָה לְכְהוּנָה.

וְבְנִדְרֵי כוֹלָהוּ אִיתְנִייהוּ בֵּה: דְּנִיכֵר הַדְּבָר כִּי דִיקָא זֶה נִתֵּן אֵת עֵינֵי בֵּה לְקַחְתָּהּ לוֹ בְּעִכְכֵּי, וְגַם עָתָה אֵינּוּ רוֹצֵה לְגַרְשָׁה בְּשׁוּם אוֹפֵן, וְכַגִּרֵּד מְצוּה וְחֻבָּה עָלֵינוּ לְהַחֲזִיק בְּהִיתִירָא וְלֹא לְהַחֲמִיר בֵּה כֹּלֵל, וְלַמְעַשָּׂה הַנְּנִי מְצִיעַ אֵת דְּבָרֵי לְפָנֵי מִי שְׂגִדוֹל הַגְּאוֹן מֵרֶן מִהֲרֵאֵי קוּק שְׁלִיטֵיָא רֵאבִיד דְּפַעְהִיק יִפּוּ, כִּי לוֹ מִשְׁפָּט הַהוֹדָא, וְצוֹר יִשְׂרָאֵל יִצִּילֵנוּ מִשְׁגִּיאוֹת וִידָאנוּ מִתּוֹרָתוֹ נִפְלְאוֹת, אִמֵּן.

— תשובת הגראי קוק זצ"ל —

ב"ה. יפו ת"ו. יום י"ג ניסן התרע"ד לפ"ג.

לכבוד ידין הרה"ג כמוהר"ר בן ציון מ"ח עזיאל שליט"א ח"ב דפעה"ק יפו ואגפיה.

שלום וברכה! יקרת מכתבו בצירוף הקונט' היקר ע"ד הקידושין קבלתי כעת, ודאיתי דבריו כולם נכונים וגם לע"ד כן הוא להלכה ולמעשה שאין לחוש לקידושין הנ"ל לכ"ע.